

УДК 614.2 (07)

DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.2.8963

О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва

ДЗ “Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України”

СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ ТА БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

O. S. Nykonenko, S. D. Shapoval, S. M. Dmytriyeva

*State Institute “Zaporizhzhia Medical Academy of Postgraduate Education of Ministry
of Health of Ukraine”*

MODERN FORMS OF ORGANIZATION OF POSTGRADUATE EDUCATION AND CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF MEDICAL SPECIALISTS

Мета роботи – висвітлити деякі аспекти із запровадження сучасних освітніх технологій та новітніх форм організації навчання у післядипломну підготовку і безперервний професійний розвиток лікарів.

Основна частина. Наведено, що педагогічні інновації мають на меті оптимізацію навчання за принципом відповідності змісту навчання реальним умовам роботи лікаря. Представлено досвід із запровадження переривчатих курсів тематичного удосконалення та організації інтенсивного навчання лікарів з актуальних проблем сучасної медицини.

Висновок. Необхідним є застосування різноманітних навчальних моделей на підставі досягнень медичної науки і практики відповідно до потреб медичної галузі та кожної цільової групи суб’єктів навчання.

Ключові слова: новітні організаційні форми навчання; безперервний професійний розвиток лікарів.

The aim of the work – to highlight some aspects of introduction of modern educational technologies and new forms of organization of training in postgraduate education and continuous professional development of doctors are described in this article.

The main body. It is stated, that pedagogical innovations are aimed at the optimizing of the teaching on the principle of the correspondence of the content of the training to the actual conditions of the doctor’s work. The experience of introducing of intermittent courses of thematic improvement and organization of intensive training of doctors on topical problems of modern medicine is presented.

Conclusion. The necessity of using various educational models, which based on the achievements of medical science and practice in accordance with the needs of the medical sector and each target group of subjects of training.

Key words: advanced organizational forms of education; continuous professional development of doctors.

Вступ. Закон України “Про вищу освіту” визначає основні напрямки кадрового реформування медичної галузі згідно зі стратегічною метою приведення підготовки спеціалістів у відповідність до міжнародних освітніх стандартів [1]. Протягом останнього часу здійснюється формування нової законодавчої бази вищої медичної освіти держави. Складовою сучасної системи підготовки медичних кадрів є післядипломна освіта (ПДО) та безперервний професійний розвиток лікарів (БПРЛ). Розробка оптимальної моделі БПРЛ в Україні повинна базу-

ватися на результатах аналітичної оцінки реальної ситуації і тенденцій в освітньому процесі Європи і світу, а також на результатах оперативного порівняльного аналізу динаміки освітнього процесу в Україні. Сучасні моделі БПРЛ у розвинутих країнах різні та допускають існування форм і методів, які визначить собі лікар самостійно при реальній нагоді використання інтегруючих механізмів оцінки, порівняння і контролю. Приведення БПРЛ держави до європейських освітніх стандартів неможливе без моніторингу освітньої системи (стандартизація і кількісна оцінка, уніфікація матеріальних носіїв

© О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва

інформації, активні бази даних фактичних робочих місць, співвідношення споживачі (учасники)/провайдери БПРЛ), а планування і контроль результатів підготовки можуть бути оцінені як інструмент формування держзамовлення з урахуванням базового і альтернативних джерел фінансування [2]. Академії та факультети ПДО, як державні заклади, беруть участь у вирішенні актуальних завдань сьогодення та є дієвими учасниками виконання державних медичних програм, а їх освітня діяльність має за мету впровадження у підготовку лікарів інноваційних освітніх технологій на базі перегляду найкращих традиційних конструкцій організації навчання із створенням спрямованої мотивації медичних працівників до безперервного професійного розвитку [2, 3]. Післядипломна медична освіта базована на принципах андрагогіки (навчання дорослих людей як спеціалістів-практиків) [4] на базі технологій створення сприятливого навчального клімату. Завдяки створенню та постійному удосконаленню професійного освітнього середовища в колегіальній спілці із закладами та установами охорони здоров'я саме академії та факультети ПДО сьогодні виконують функцію протидії активності незалежних комерційних провайдерів медичних знань, зокрема фармацевтичних компаній, оскільки лише у державних вищих медичних навчальних закладах (ВМНЗ) викладання клінічних дисциплін здійснюється відповідно до національних настанов та чинних протоколів і стандартів лікування, затверджених наказами МОЗ України, з можливістю оперативного коректування змісту навчання стосовно актуальних завдань медичної служби держави.

Мета роботи – висвітлити деякі аспекти із запровадження сучасних освітніх технологій та новітніх форм організації навчання у післядипломну підготовку і безперервний професійний розвиток лікарів.

Основна частина. Організаційне забезпечення підготовки лікарів у ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” розглядається системно як сукупність координаційних, лінійних та функціональних навчальних зв'язків із використанням сучасних освітніх інструментів (методи, засоби, ресурси, нормативно-правова база, контроль та моніторинг якості підготовки учасників навчання). Визначальним принципом такої роботи є орієнтація на світові досягнення медичної науки і практики, спрямованість навчання щодо потреб практичної охорони здоров'я, впровадження в педагогічний процес

новітніх технологій навчання та контролю знань. Відомо, що якість підготовки фахівців практичної охорони здоров'я визначається кваліфікацією викладачів, потужністю клінічної бази та мотивацією слухачів за принципом відповідності змісту навчання реальним потребам і умовам діяльності сучасного лікаря [3, 5]. Завдяки наявному науково-освітньому потенціалу закладу слухачі знайомляться з інноваціями медичної галузі, опановують сучасні технології діагностики і лікування, отримують спрямовану мотивацію до БПРЛ. У межах додаткових програм працюють організовані три елективних курси: “Медичне право”, “Біоетика та біобезпека”, “Цивільний захист та медицина катастроф”, а викладання базових медичних дисциплін здійснюється за сучасними клініко-економічними стандартами на базі компетентнісного підходу, посилення практичної спрямованості занять та удосконалення технічних засобів навчання. Останніми роками в академії запроваджуються педагогічні технології на базі концепції e-Learning, що дозволяє зробити навчальний процес більш інтенсивним, інтерактивним, адаптованим до сучасних умов із забезпеченням високої мотивації учасників навчання, відповідно до стандартів Всесвітньої федерації медичної освіти.

Поряд із запровадженням інноваційних освітніх технологій та новітніх форм організації навчального процесу викладачі академії прагнуть зберегти кращі особливості національної системи медичної освіти з виховання сучасного спеціаліста відповідно до принципів практично-орієнтованого навчання, біоетики та доказової медицини. Оскільки при традиційних формах ПДО і БПРЛ (спеціалізація, тематичне удосконалення, стажування) залишається актуальним забезпечення гнучкості навчального процесу стосовно реальних умов роботи сучасного лікаря, в академії активно діє програма із запровадження очно-заочного навчання та елементів дистанційної освіти.

У ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” розроблена та впроваджена нова організаційна форма професійного розвитку лікарів – постійно діючі проблемні семінари (ПДС) для лікарів первинної ланки медико-санітарної допомоги; організаційна структура таких семінарів передбачає не лише проведення навчальних занять, а також надання консультативної та організаційно-методичної допомоги закладам практичної охорони здоров'я. Формуванню гнучкого графіка занять сприяє

опрацювання навчального матеріалу за модульними технологіями. Науково-методичне забезпечення ПДС розроблено з метою забезпечення постійного удосконалення знань та навичок медичних спеціалістів. Пріоритетною цільовою групою є лікарі первинної ланки медико-санітарної допомоги. Організаційна структура передбачає проведення тематичних занять (конференції, майстер-класи, лекції, семінари, круглі столи тощо) та надання медико-консультативної допомоги лікарям-учасникам семінару.

Для забезпечення ефективного інтенсивного навчання з високотехнологічних клінічних дисциплін на кафедрах академії запроваджується оновлений навчальний формат тематичного удосконалення з майстер-класом, який складається з дистанційного (підготовчого) та очного (практичного) модулів з цільовими витратами аудиторного часу на опанування медичних технологій. Напрацювання інформаційних ресурсів відбувається шляхом використання хмарних технологій, які надають учасникам навчання доступ до комп'ютерних ресурсів Internet і використання програмного забезпечення як online-сервісу. При цьому реалізуються певні педагогічні завдання: отримання оперативної інформації, миттєва комунікація учасників навчального процесу, поширення власного досвіду, підвищення кваліфікації, ознайомлення з передовим досвідом провідних фахівців галузі.

Концепція практичної спрямованості навчання як складова сучасних дидактичних принципів, що стосується усіх компонентів післядипломного навчання лікарів, полягає у забезпеченні чітких зв'язків та взаємозалежностей між процесом здобуття професійних знань та формуванням навичок та вмінь, що дають медичному спеціалісту змогу ефективно діяти в складних умовах реальної практики. Перспективним завданням подальшого удосконалення

освітньої діяльності академії є розвиток центрів симуляційного навчання. Як основні інструменти практично-спрямованого навчання можна визначити дотримання нормативних вимог щодо організації і проведення навчальних занять, а також використання науково обґрунтованих критеріїв оцінки ефективності навчального процесу [3, 5].

У ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” запроваджено сучасні інструменти моніторингу якості освітньої діяльності закладу з узагальненням та аналізом досвіду застосування інноваційних освітніх технологій і новітніх форм організації навчання [5]. Зокрема, дієвою складовою моніторингу якості освітньої діяльності в академії вважається технічна оцінка зворотного зв'язку з учасниками навчання. Відгуки респондентів (викладачів та осіб, що навчалися в академії) доводять про досягнення задовільної мотивації учасників навчання щодо здійснення власного БПРЛ за умови забезпечення високої інформаційної насиченості та практичної спрямованості інтенсивного навчання за сучасними освітніми технологіями.

Висновки. Застосування сучасних освітніх технологій та новітніх організаційних форм навчання в межах традиційної післядипломної підготовки сприяє підвищенню мотивації лікарів до активного безперервного професійного розвитку.

Педагогічні інновації у ПДО і БПРЛ мають на меті оптимізацію змісту та організації навчання на підставі досягнень сучасної медичної науки і практики за принципом відповідності змісту навчання головним потребам медичної галузі та реальним умовам роботи лікаря.

Запровадження нових організаційних форм БПРЛ має здійснюватися із забезпеченням дієвого моніторингу на базі принципів сучасного клінічного навчання, доказової медицини та державних клініко-економічних стандартів.

Список літератури

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63 (15 серпня). – С. 7. – Ст. 1728.
2. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – 2015. – № 1 (4). – С. 27–33.
3. Вороненко Ю. В. Післядипломна медична освіта – нові горизонти й перспективи / Ю. В. Вороненко, О. П. Мінцер, О. В. Палагін // Медична освіта. – 2016. –

№ 3. – С. 12–16. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2016_3_5.

4. Андрагогічна модель навчання дорослих у системі післядипломної освіти / О. М. Хвисок, В. Г. Марченко, О. М. Касьянова [та ін.] // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 80–84.

5. Організаційне забезпечення післядипломної освіти медичних спеціалістів у ДЗ “ЗМАПО МОЗ України” / О. С. Никоненко, С. Д. Шаповал, С. М. Дмитрієва, Т. О. Грицун // Медична освіта. – 2017. – № 3. – С. 62–64.

References

1. Zakon Ukrainy cPro vyshchu osvitu”: Dokument 1556-18, chynnyi, potochna redaktsiia – Pryiniattia vid 01.07.2014r [Law of Ukraine “On Higher Education”: Document 1556-18, current, current version - 07/01/2014.]. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 15.08.2014.-2014r., №63, stor.7, stattia 1728, kod aktu 73423/2014 – Official bulletin of Ukraine from 15.08.2014.-2014., № 63, p. 7, article 1728, code of the act 73423/2014 [in Ukrainian].
2. Bystrova, Yu.V. (2015). Pislidyplomna medychna osvita – novi horizonty i perspektyvy [Innovative methods of teaching in higher school of Ukraine]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo – Law and Innovation Society*, 1 (4), 27-33 [in Ukrainian].
3. Voronenko, Yu.V., Mintser, O.P., & Palahin, O.V. (2016). Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy [Postgraduate medical education – new horizons and perspectives]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 12-16. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2016_3_5 [in Ukrainian].
4. Khvysiuk, O., Marchenko, V.H., & Kasianov, A.M. (2013). Andrahohichna model navchannia doroslykh u systemi pislidyplomnoi osvity [Andragogic model of adult education in the system of postgraduate education]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 80-84 [in Ukrainian].
5. Nykonenko, O.S., Shapoval, S.D., Dmytriieva, S.M., & Hrytsun, T.O. (2017). Orhanizatsiine zabezpechennia pislidyplomnoi osvity medychnykh spetsialistiv u DZ “ZMAPO MOZ Ukrainy” [Organizational support of postgraduate education of medical specialists in DZ “ZMAPO Ministry of Health of Ukraine”]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 62-64 [in Ukrainian].

Отримано 02.04.18

Електронна адреса для листування: metod.zmapo@gmail.com